

Registro Nr. 2617

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVAS

FONDAS NR. 45 (SA)

BRESLAUJOS PAKAMARIO TEISMAS

БРАСЛАВСКИЙ ПОДКОМОРСКИЙ СУД

PAKAMARIO TEISMO EINAMŪJŲ REIKALŲ AKTŲ IR DEKRETŲ APYRAŠAS NR. 1

CHRONOLOGINĖS RIBOS: 1727–1755 m.

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVAS

PAŽYMA APIE BRESLAUJOS PAKAMARIO TEISMO FONDAŲ NR. 45 (SA)

2018-12-18 Nr. A7-39
Vilnius

I. INFORMACIJA APIE FONDO SUDARYTOJĄ

Pakamario teismai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (toliau – LDK) atsirado po 1564–1566 m. įvykdytos teisminės-administracinės reformos. Šiuos pertvarkymus pagrindė 1564 m. Bielsko seimo nutarimai ir 1566 m. priimtas II Lietuvos Statutas. Lietuvoje atsirado nauji teritoriniai vienetai – pavietai, kuriuose buvo įsteigti pakamario, žemės ir pilies teismai. Pagal šią naują teritorinę padalijimą Breslaujos pavietas buvo priskirtas Vilniaus vaivadijai. Šiai vaivadijai taip pat priklausė Vilniaus, Ašmenos, Lydos ir Ukmergės pavietai. Toks valstybės teritorinis suskirstymas išliko iki pat XVIII a. pabaigos.

Pakamario teismo įsteigimą lėmė svarbios socialinės-ekonominės ir politinės priežastys: XVI a. vid. LDK įvykdyta valakų reforma, baudžios atsiradimas, bajorijos pilietinių teisių išplėtimas. Tikslus žemės valdų ribų nustatymas buvo svarbus dalykas ir LDK valdžiai ir bajorijai. Nuo turimų žemės valakų kiekio buvo mokami mokesčiai išdui, priklausė valstybinių prievolių dydis. Žinoti savo valdų ribas taip pat buvo būtina sudarant bet kokį su nuosavybe susijusį civilinės teisės aktą: žemę parduodant, dovanojant, įkeičiant, taip pat paveldėjimo ar kitais atvejais. Dėl to, kad bajorų, miestiečių, bažnyčių ir vienuolynų valdų bei valstybinių dvarų ribos nebuvo tiksliai nustatytos ir pažymėtos, kildavo daug ginčų dėl žemės nuosavybės ir jos ribų. Spręsti šiuos ginčus turėjo įsteigtas pakamario teismas.

1565 m. Vilniaus seime bajorai pateikė LDK didžiajam kunigaikščiui prašymą kiekviename paviete turėti po pakamarių ir žemės ribų teismą. Šį norą valdovas patenkino. Straipsnis apie pakamario teismą (lotynų k. *judicium succamerarium*; lenkų k. *sąd podkomorski*) jau buvo įtrauktas į 1566 m. II Lietuvos Statutą (IV skyriaus 70 str.)¹. Pradžioje pavietų pakamarius skirdavo pats karalius. Nuo 1588 m. III Lietuvos Statute buvo įtvirtinta bajorų teisė pavieto seimelyje į pakamario pareigas išrinkti keturis kandidatus, iš kurių vieną karalius ir paskirdavo. Prieš pradėdamas eiti pareigas, pakamaris žemės teisme turėjo prisiekti būti ištikimas valdovui ir pasižadėti atlikti savo pareigas sąžiningai. Jo priesaikos tekstas buvo įrašytas III Lietuvos Statuto IX skyriaus pirmame straipsnyje (vertimas iš sen. gudų k.): „Aš, N; prisiekiu Ponui Dievui Visagaliui, Trejybėje Vieningam, kad žemės pakamario pareigas, kurias gaunu iš malonės ir rankų jo karališkosios malonybės, ištikimai ir teisingai vykdysiu, savo valdovui maloningai ir to pavieto gyventojams

¹ *Статут Великого княжества Литовского 1566 года* – Минск, 2003; p.132-134.

ištikimas būsiu, nustatydamas ribas, statydamas riboženklius (kapčius) ir patikslindamas ežias, nieko daugiau nepaisysiu, kaip šventos teisybės, nepasiduosiu nei draugiškumui, nei neapykantai, nei dovanoms, nekreipsiu dėmesio į grasinimus ir nei vienai pusei nepadėdamas, tik Viešpaties Dievo bijodamas ir Jo šventą teisybę regėdamas, savo pakamario darbą teisingai atliksiu, abiejų pusių ginčų sprendimus į savo teismo knygas įrašysiu ir išduosiu. Tepadeda man Dievas“².

Pakamaris savo pareigas ėjo iki gyvos galvos arba iki paaukštinimo. Juo galėjo būti tik pavieta gyvenantis bajoras, turintis gerą reputaciją, išmanantis teisę ir mokantis rašyti. Pavieta pakamaris buvo antras po maršalkos pagal rangą vietinės valdžios pareigūnas. Jo pareigos buvo vertinamos aukščiau už pavieta vėliavininko, žemės teismo teisėjo, pateisėjo ir raštininko pareigas. Seimeliuose šis pareigūnas visada sedėdavo priekyje, o jo parašas po pavieta raštais būdavo vienas iš pirmųjų. Pakamaris vietos bajorų dažnai buvo siunčiamas pasiuntiniu į seimus.

Pakamario teismo veiklą ir funkcijas detaliam reglamentavo III Lietuvos Statuto IX skyrius³. Šis teismas buvo pavieta nuolat veikusi institucija, nagrinėjusi ir sprendusi ginčus dėl žemės ribų nustatymo. Pakamaris vedė teismo knygas, dalyvaudavo, įpėdinių prašymu, jiems dalijantis paveldėtą žemę. Pakamario teismas skirtingai nuo pavieta žemės ir pilies teismų nebuvo griežtai luominis, nes dėl žemės ribų bylinėjosi ne vien bajorai – tai lietė ginčus dėl valstybinių dvarų, bažnyčių ir vienuolynų valdų ribų nustatymo. Pavyzdžiui, bylas dėl bajorų ir valstybės dvarų ribų pažeidimo sprendė specialus komisarų teismas, kuriame pakamaris dalyvaudavo komisaro (teisėjo) teisėmis. Komisarų teismo teisėjus skirdavo LDK Vyriausiasis tribunolas.

Pagal Lietuvos Statutą pakamaris galėjo skirti sau vieną arba du padėjėjus – kamarninkus (lenkų k. *komornicy*)⁴. Kamarninkais galėjo būti tik bajorai, kurie taip pat prisiekdavo, kad sąžiningai eis savo pareigas. Kamarninkai padėjo pakamariui spręsti bylas dėl žemės ribų nustatymo, kartais jį pavadavo, galėjo spręsti mažiau svarbias bajorų žemės bylas. Pakamario ar kamarninko sprendimą buvo galima apskųsti LDK Vyriausiajam tribunolui. Jei tarp besibylinijančių pusių nebuvo nusikalstamų veiklų, pakamario teismas veikė kaip savarankiška pirmos instancijos teisminė institucija. Praktikoje pakamario teismas dažniausiai gaudavo prašymus išnagrinėti bylas iš žemės, rečiau pilies teismo.

Pakamario teismas nagrinėjo žemės bylas ginčo kilimo vietoje, todėl savo nuolatinės būstinės jis neturėjo. Pakamaris arba kamarninkas pagal įstatymą privalėjo nuvykti į ginčijamą teritoriją apžiūrėti žemės ribas ir jų ženklus. Su savimi jie turėdavo LDK raštinės duotą ir jos

² ЛАППО, Иван; *Литовский Статут 1588 года* – Каunas, 1938, Т. 2; p. 344.

³ Ten pat; p. 344-374.

⁴ ЛАППО, Иван; Подкоморский суд в Великом княжестве Литовском в конце XVI и начале XVII века // *Журнал Министерства народного просвещения* – Санкт-Петербург, 1899, № 8; p. 341-403.

antspaudu patvirtintą tikslų pavieta sienų aprašymą. Bylos nagrinėjimas dažniausiai vyko ne patalpose, o po atviru dangumi, tiesiog lauke.

Pakamario teisme procesas vyko griežtai įstatymo nustatyta tvarka. Pradžioje pakamaris, gavęs asmens pareiškimą arba bylą iš kito teismo (dažnai žemės ar pilies) išrašydavo besibylinėjantiems asmenims šaukimus į teismą, kuriuose jiems nurodydavo atvykimo į teismą vietą ir datą. Teismo šaukimus ginčo pusėms įteikdavo pavieta vaznys. Apie teismą turėjo būti pranešta prieš šešias savaites. Praėjus šiam terminui pakamaris ar kamarninkas atvykdavo su padejėjų palyda į ginčijamos žemės vietą, kur jų turėjo laukti bylos ieškovas ir atsakovas. Bylos nagrinėjimo eigoje pakamaris aiškinosi ginčo šalių teises į žemę, rinko įrodymus, apklausinėjo liudytojus, tikrino bylos dalyvių pateiktus dokumentus. Pakamaris priimdavo sprendimą vienasmeniškai, remdamasis Lietuvos Statutų straipsniais; taip pat ištyręs jam pateiktų privilegijų atskiriems asmenims bei civilinių sandorių, pagrindžiančių teises į ginčijamas žemes, dokumentų tikrumą bei išklauses prisiekusių kaimynų parodymus. Jis surašydavo žemės ribų aprašymo aktą, dar vadinamą „paribio raštu“. Išsprendęs bylą pakamario teismas nustatydavo naujas arba palikdavo senas žemių ribas, prižiūrėjo riboženklių (kapčių) kasimą, o kaltininkui buvo priteisiama piniginė bauda.

Pakamario teismo darbe pakamariui ar kamarninkui talkino matininkai, riboženklių (kapčių) kasėjai, raštininkas ir vaznys. Šie pareigūnai buvo skiriami arba kviečiami. Teismas neturėjo savo raštinės, todėl jo sprendimą surašydavo samdomas raštininkas. Teismo aktų knygas pakamaris tvirtino savo antspaudu ir saugodavo pas save namie. Jam mirus pakamario teismo knygos buvo perduodamos pavieta žemės teismui ir saugomos jo archyve.

Asmenims, įžeidusiems, persekiojusiems ar grasinusiems pakamario teismo pareigūnams, buvo numatytos griežtos bausmės: piniginės baudos, kalėjimas, o už jų sužeidimą – net mirties bausmė (IV skyriaus 7 str.). Net valdovas negalėjo be teismo atleisti pakamario iš pareigų.

XVI–XVII a. LDK teismų raštvedyboje vartota senoji rusų kalba, dabar mokslinėje literatūroje vadinama senąja gudų arba LDK kanceliarine slavų kalba. 1697 m. oficialia teismų kalba tapo lenkų kalba.

1792 m. pakamario teismai buvo panaikinti. Jų funkcijas perėmė vadinamieji žemininkų teismai (lenkų k. *ziemiańskie sądy*). Nuo 1794 m. spalio 30 d. žemės ribų bylas sprendė žemės teismai. 1797 m. vasario 6 d. savo įsaku Rusijos imperatorius Pavelas I atkūrė pakamario teismų veiklą prijungtose prie Rusijos LDK žemėse⁵. Pakamario teismai Lietuvoje veikė iki 1810 m. 1810 m. spalio 6 d. Rusijos imperatoriaus Aleksandro I įsaku pakamario teismų funkcijas perėmė naujai

⁵ Полное собрание законов Российской империи с 1649 г. (toliau – ПСЗ) – Санкт-Петербург, 1830, Т. XXIV, № 17788; p. 318.

įsteigti Rusijos imperijos apskričių žemės ežių teismai⁶. 1832 m. sausio 11 d. pakamario pareigybė buvo galutinai panaikinta⁷.

Breslaujos pakamario teismo veikla istorikų yra beveik nepaliesta. Galima čia paminėti Otono Hedemano (*Otton Hedemann*) 1930 m. išleistą knygą, kurios paskutiniame skyriuje pateikiamas XVI–XVIII a. Breslaujos pavieto pareigūnų, tame tarpe ir ėjusių pakamarių pareigas⁸, sąrašas. Kokybiškai naujas lygis pasiektas 2004 m., kuomet buvo paskelbti lenkų istorikų Henriko Lulevičiaus (*Henryk Lulewicz*), Andžejaus Rachubos (*Andrzej Rachuba*) ir Pšemislovo P. Romaniuko (*Przemysław P. Romaniuk*) sudaryti XVI–XVIII a. Vilniaus vaivadijos pareigūnų sąrašai. Šio leidinio įvadinėje dalyje nušviečiama Vilniaus vaivadijos ir jos pavietų administracinio-teisminio valdymo struktūra. Taip pat jame pateikiamas archyvinių šaltinių pagrindu sudarytas XVI–XVIII a. Breslaujos pavieto pareigūnų sąrašas. Pakamario pareigas ėjusių pareigūnų registras, lyginant su O. Hedemano pateiktais duomenimis, yra išplėstas, įvardijamos padarytos klaidos, pateikiama naujos informacijos⁹.

Istoriografijoje trūksta konkrečių žinių apie Breslaujos pakamario teismo įkūrimą ir veiklą. Remiantis auksčiau paminėtais sąrašais, XVI a. antrojoje pusėje – XVIII a. pabaigoje Breslaujos pavieto pakamarių pareigas ėjo 20 pareigūnų. Pirmuoju pakamariu 1566 m. buvo paskirtas Jonas Timofejevičius Krošinskis (*Iwan Tymofiejewicz Kroszyński*); paskutiniu – Boguslavas Sviatopolkas Mirskis (*Bogusław Światopelk Mirski*), pakamario pareigas ėjęs nuo 1777 m. (mirė po 1800 m.).

Lietuvos valstybės istorijos archyve saugomos 1727–1755 m. Breslaujos pakamario teismo knygos. Šiuo laikotarpiu pakamario pareigas ėjo Antanas Liudvikas Rudamina Dusiackis (*Antoni Ludwik Rudamina Dusiacki*). Pakamariu jis buvo paskirtas kiek anksčiau, t. y. 1724 m.¹⁰ 1742 m. spalio 19 d. Breslaujos pakamario teismo sprendime minimas pakamaris Konstantinas Vaina (*Konstanty Woyna*), Naugardo kašteliono Aleksandro Vainos (*Alexander Woyna*) sūnus¹¹. 1744 m. rugpjūčio 12 d. dekretu aptariant Stetkevičių šeimos paveldėtas žemės valdas, minimas Kristupas Stetkevičius (*Krzysztof Stetkiewicz*)¹², Breslaujos pakamario pareigas ėjęs nuo 1624 m.

Breslaujos pakamario teismo knygoje A. L. Rudamina Dusiackis mini savo padėjėjus – kamarninkus, kuriuos įpareigodavo paženklinti žemės valdų ribas, užkasti riboženklis ir parengti jų lentelę. 1742, 1744 ir 1748 m. dokumentuose minimas kamarninkas Stanislovas Serbėjus

⁶ РСЗ – Санкт-Петербург, 1830, Т. XXXI, № 24370; p. 377-385.

⁷ Ten pat, 1833, Т. VII, № 5068; p. 8.

⁸ HEDEMANN, Otton; *Historja powiatu braslawskiego* – Wilno, 1930; p. 426-427.

⁹ *Urzednicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy. T.I: Województwo Wileńskie XIV–XVIII w.* – Warszawa, 2004; p. 558-561.

¹⁰ PALKIJ, Henryk; Rudamina Dusiacki Antoni Ludwik // *Polski słownik biograficzny* – Wrocław, 1989–1991, T. 32; p. 668.

¹¹ LVIA F. 45 Ap. 1 B. 15474; l.17v.

¹² Ten pat; l. 60-61v., 66v., 82, 87.

(*Stanisław Serbej; Stanisław Szerbej*)¹³. Pvz., 1748 m. birželio 12 d. dekrete A. L. Rudamina Dusiackis nurodė S. Serbėjui naujai paženklinėti žemės valdų ribas, supilti naujus ir pataisyti senus riboženklis (kapčius) bei į dekretą įtraukti parengtą jų lentelę. 1742, 1744 ir 1745 m. dokumentuose minimas kitas kamarninkas Samuelis Finkinofas (*Samuel Finkinof*)¹⁴. Jis, matomai, vėliau pasiligojo, kadangi 1746 m. spalio 11 d. dokumente A. L. Rudamina Dusiackis dėl S. Finkinofa ligos paženklinėti žemės valdų ribas siuntė kitą kamarninką Bartolomėjų Duseiką (*Bartłomiej Duseyka; Bartłomiej Sządzi Duseyka*)¹⁵. 1747 m. rugsėjo 26 d. dokumente A. L. Rudamina Dusiackis taip pat išreiškė pageidavimą, kad abi besibylinėjančios pusės per dvi savaites po dekreto surašymo surastų matininką, o pastarojo priežiūrai dėl kamarninko Juozapo Dzechtevskio (*Józef Dziechciewski*) mirties ir S. Finkinofa ligos, paskiriamas B. Duseika¹⁶. 1746 m. sausio 28 d. dokumente minimas dar vienas kamarninkas Juozapas Rudzevičius (*Józef Rudzewicz; Józef Eytmin Rudzewicz*)¹⁷. Pastarojo ir jau minėto B. Duseikos paslaugomis A. L. Rudamina Dusiackis naudojosi ir 1749 m.¹⁸ Tuo tarpu, 1752 m. žemės, pievų ir miškų paženklinimui buvo siunčiamas kamarninkas Jokūbas Simonolevičius (*Jakub Symonolewicz*)¹⁹.

II. DOKUMENTŲ SUTVARKYMAS

Bendrosios žinios apie fondo dokumentus

1852 m. balandžio 2 d. Rusijos imperatorius Nikolajus I paskelbė įsaką „dėl vakarinių gubernijų centrinių senųjų aktų archyvų Kijeve, Vitebske ir Vilniuje įsteigimo“. Remiantis šiuo įsaku buvo įsteigtas Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas, kuriame turėjo būti sukaupti visi LDK veikusių įstaigų ir institucijų aktai, surašyti iki 1799 m. Šio archyvo direktoriumi buvo paskirtas Nikita Gorbačevskis. Archyvo išlaidoms iš valstybės išdo buvo skirta 2 300 rublių, o jo veiklą kontroliavo Rusijos imperijos liaudies švietimo ministerija.

Novoaleksandrovsko (Zarasų) apskrities teismas, kurio žinioje buvo Breslaujos žemės ir pakamario teismų knygos, 1853 m. liepos–rugsėjo mėn. perdavė Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvui 99 bylas²⁰. Pagal 1853 m. rugsėjo 2 d. perdavimo žiniaraštį 6 iš 12 perduotų bylų priklausė

¹³ LVIA F. 45 Ap. 1 B. 15474; l. 13v., 36, 458-458v.

¹⁴ Ten pat; l. 16v., 89v., 91, 99v., 152v., 159, 163.

¹⁵ Ten pat; l. 308v.

¹⁶ Ten pat; l. 387-387v.

¹⁷ Ten pat; l. 259v., 268v., 273,

¹⁸ Ten pat; l. 623, 625, 626v.

¹⁹ LVIA F. 45 Ap. 1 B. 15431; l. 20.

²⁰ *Archiwum akt dawnych w Wilnie w okresie od 1795 do 1922 roku: rys historyczny*, opr. R. Mienicki – Wilno, 1923; p. 48.

Breslaujos pakamario teismui²¹. Žiniaraščio pabaigoje nurodoma, kad Breslaujos pakamario knygos gautos įrištos, su sunumeruotais lapais, bet nesuvarstytos virvele ir be antspaudų.

Pagal 1853 m. rugsėjo 30 d. perdavimo žiniaraštį Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvui buvo perduotos 28 bylos, iš kurių 26 priklausė Breslaujos žemės teismui ir 2 – Breslaujos pakamario teismui²². Visos šios knygos taip pat buvo gautos su sunumeruotais lapais, bet nesuvarstytos virvele ir be antspaudų. Iš viso, Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvui buvo perduotos 8 Breslaujos pakamario teismui priklausančios bylos.

1872 m. buvo išleistas N. Gorbačevskio sudarytas spausdintinis Vilniaus senųjų aktų archyvo bylų inventorinis apyrašas, pavadintas Katalogu, kuriame buvo įrašytos 18 243 bylos. Breslaujos pakamario teismo bylos (6 apskaitos vienetai) N. Gorbačevskio kataloge sudarė atskirą grupę (Gor. Nr. 15471–15476)²³. N. Gorbačevskis jas pavadino aktų knygomis. Ankstyviausias dokumentas datuojamas 1727 m., vėlyviausias – 1755 m. Kiekvienai bylai kataloge buvo suteiktas inventorinis numeris, nustatytos chronologinės ribos, nurodytas lapų kiekis. N. Gorbačevskio senųjų aktų katalogu, nepaisant jo neišbaigtumo, plačiai naudojamosi iki šių dienų.

XX a. vykę pasauliniai karai ir okupacijos skaudžiai atsiliepė Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvui. Jis ne kartą buvo išvežtas į užsienį ir vėl grąžintas į Lietuvą. Nemažai bylų dingo arba atsidūrė kitų šalių archyvuose. Po antro pasaulinio karo Vilniaus centrinio senųjų aktų archyvo bylos perėjo LTSR centrinio valstybinio archyvo žinion. 1946 m., siekiant įvesti tikslią Lietuvos archyvuose saugomų fondų apskaitą ir kontrolę, Vyriausioji archyvų valdyba prie TSRS vidaus reikalų ministerijos išleido potvarkį, kuriuo LTSR archyvų valdybai nurodoma užregistruoti visus tuo metu buvusius archyvų fondus, suteikiant jiems numerius. Vykdam šį potvarkį, 1949–1951 m. Breslaujos pakamario teismo fondui buvo suteiktas Nr. 45 (SA).

1957 m. sausio 1 d. Vilniuje buvo įsteigtas LTSR centrinis valstybinis istorijos archyvas, kuriam iš LTSR centrinio valstybinio archyvo buvo perduoti Senųjų aktų fondai, tame tarpe turėjo būti ir Breslaujos pakamario teismo fondas. Tačiau 1959 m. sausio 30 d. fondų sąrašė nurodoma, kad fonde Nr. 45 (SA) „Breslaujos pakamario teismas“ bylų faktiškai nėra²⁴. Dėl šios priežasties minėtas fondas buvo panaikintas (1960 m. gegužės 4 d. aktas). 1976 ir 1979 m. atliekant N. Gorbačevskio katalogui priklausančių bylų patikrinimą rastos 2 Breslaujos pakamario teismo bylos (Gor. Nr. 15471 ir 15474). Todėl 1981 m. balandžio 4 d. fondas Nr. 45 (SA) „Breslaujos pakamario teismas“ buvo atkurtas ir įtrauktas į apskaitą, jame faktiškai buvo 2 bylos (Gor. Nr. 15471 ir 15474).

²¹ LVIA F. 594 Ap. 1 B. 663; l. 375-378.

²² Ten pat; l. 386.

²³ ГОРБАЧЕВСКИЙ, Никита; *Каталог древним актовым книгам губерний Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской* – Вильна, 1872; p. 551.

²⁴ *Список фондов, поступивших в филиал ЦГИА БССР из ЦГИА ЛССР*, LVIA F. 1221 Ap. 1. B. 43; l. 16-17.

Galima daryti prielaidą, kad kitos N. Gorbačevskio katalogui priklausančios bylos buvo išvežtos į Baltarusijos TSR centrinį valstybinį istorijos archyvą Minske.

2018 m. fondas Nr. 45 (SA) „Breslaujos pakamario teismas“ buvo papildytas 1 apskaitos vienetu – byla pgl. Gor. Nr. 15431, perkelta iš fondo Nr. 46 (SA) „Breslaujos žemės teismas“.

Po pertvarkymo fonde Nr. 45 (SA) yra vienas apyrašas.

Iš viso fonde Nr. 45 (SA) yra 3 apskaitos vienetai, kurių chronologinės ribos 1727–1755 m.

Pakamario teismo einamųjų reikalų aktų ir dekretų apyrašas Nr. 1

Iš naujo patyrinėti ir pertvarkyti Senuosius aktus imtasi, norint ištaisyti N. Gorbačevskio kataloge pastebėtus bylų sisteminimo ir jų priklausomybės fondui nustatymo trūkumus. 2018 m., pertvarkant Breslaujos pakamario teismo fondo Nr. 45 (SA) apyrašą Nr. 1, buvo atlikti šie darbai:

1. bylų kiekio, fizinės būklės patikrinimas;
2. trūkstamų fondo bylų paieška;
3. bylų priklausymo fondui nustatymas;
4. dokumentų tikslių chronologinių ribų nustatymas;
5. bylų antraščių lietuvių ir rusų kalbomis sudarymas;
6. naujų numerių suteikimas apskaitos vienetams.

Pertvarkytame fondo Nr. 45 (SA) „Breslaujos pakamario teismas“ apyraše Nr. 1 kiekviena iš 3 į N. Gorbačevskio katalogą įrašytų bylų gavo naują apskaitos numerį, tačiau šalia lieka nurodytas ir ankstesnis N. Gorbačevskio katalogo numeris.

Peržiūrėjus N. Gorbačevskio kataloge įrašytas Breslaujos pakamario teismo bylas (Gor. Nr. 15471–15476) buvo nustatyta, kad pagal šį katalogą trūksta 4 bylų. Pasitelkus prieinamą mokslinę literatūrą ir internete patalpintą informaciją buvo pravesta trūkstamų Breslaujos pakamario teismo bylų paieška.

Žinoma, kad 4 Breslaujos pakamario teismo knygos yra saugomos Baltarusijos nacionaliniame istorijos archyve Minske (BNIA), kur jos sudaro atskirą pakamario teismo fondą Nr. 1836²⁵. Kiek iš šių 4 Minsko archyve saugomų bylų anksčiau priklausė N. Gorbačevskio katalogui, nustatyti gana sudėtinga, kadangi šio fondo apyraše visos bylos pateiktos be N. Gorbačevskio katalogo numerių. Vis tik, palyginus šio apyrašo bylas su N. Gorbačevskio kataloge įrašytais bylomis nustatyta, kad pagal tris požymius – bylos antraštės, chronologinių ribų ir lapų kiekio – atitikimą, fonde Nr. 1836 yra saugoma viena byla iš N. Gorbačevskio katalogo – tai teismo bylų registras Gor. Nr. 15476. Taigi, iš viso buvo identifikuota 1 byla, likusių fondo bylų priklausymą N. Gorbačevskio katalogui nustatyti nepavyko.

²⁵ Фонды национального исторического архива Беларуси. Справочник – Минск, 2006; p. 23; *Браславский подкоморский суд*, http://archives.gov.by/Radzivily/Data/BY_NIAB_1836.xml [žiūrėta 2018 m. spalio 18 d.]; *Браславский подкоморский суд*, <http://fk.archives.gov.by/fond/98662/> [žiūrėta 2018 m. spalio 18 d.].

Pertvarkant fondo Nr. 45 (SA) „Breslaujos pakamario teismas“ apyrašą Nr. 1, į jį buvo įrašyta byla Gor. Nr. 15431. Ši byla – Breslaujos pakamario teismo einamųjų reikalų ir dekretų aktų knyga – kaip nefondinė 2014 m. buvo išbraukta iš fondo Nr. 46 (SA) „Breslaujos žemės teismas“. Šios bylos Gor. Nr. 15431 pabaigoje pateikiamas 7 lapų Breslaujos pakamario teismo 1727–1755 m. nagrinėtų bylų rejstras²⁶. Nors pagal N. Gorbačevskio katalogą Breslaujos pakamario teismo fonde trūksta dar 3 bylų ir nėra nustatyta jų buvimo vieta, tačiau šis rejstras atskleidžia kokios bylos buvo svarstomos Breslaujos pakamario teisme 1729–1740 m.²⁷ Beje, panašus bylų rejstras yra saugomas BNIA Breslaujos pakamario teismo fonde Nr. 1836 – tai 1727–1755 m. sudarytų dokumentų rejstras²⁸. Tikėtina, kad jis yra išsamesnis nei byloje Nr. 15431 pateiktas rejstras, kadangi jo apimtis siekia net 18 lapų.

Fondo Nr. 45 (SA) „Breslaujos pakamario teismas“ naujai pertvarkytame apyraše Nr. 1 visas bylas galima suskirstyti pagal dokumentų pobūdį. Tai einamųjų reikalų ir dekretų aktai; dvarų žemės ribų nustatymo aktai. Dokumentų chronologinės ribos – 1727–1755 m.

Einamųjų reikalų aktus sudaro skundai, pareiškimai, šaukimai į teismą, vaznių liudijimai apie šaukimų į teismą įteikimą ir kt. Dekretų knygose įrašytas nagrinėjamų ginčų dėl žemės ribų bylų turinys, eiga ir skelbiami teismo nuosprendžiai, taip pat pateikiami žemių ar dvarų ribų detalūs aprašymai.

Seniausia fondo Nr. 45 (SA) apyrašo Nr. 1 byla yra byla Nr. 1 – Breslaujos pakamario teismo sprendimų knyga. Šią knygą sudaro 4 įrašai ir jie apima laikotarpį nuo 1727 m. rugsėjo 16 d. iki 1728 m. lapkričio 20 d.

Didžioji dalis Breslaujos pakamario teismo knygose esančių dokumentų parašyti lenkų kalba, nors esama ir dokumentų, parašytų lotynų kalba.

Tvarkant fondo Nr. 45 (SA) „Breslaujos pakamario teismas“ apyrašą Nr. 1 buvo sudarytos naujos bylų antraštės lietuvių ir rusų kalbomis, tiksliau nustatytos bylų chronologinės ribos ir lapų kiekis.

Iš viso į fondo Nr. 45 (SA) Breslaujos pakamario teismo knygų apyrašą Nr. 1 įrašyti 3 apskaitos vienetai, kurių chronologinės ribos siekia 1727–1755 m.

Informacijos ir sklaidos skyriaus

vyriausioji paleografė

Violeta Pansevič

²⁶ LVIA F. 45(SA) Ap. 1 B. 3 (Gorb. Nr. 15431); l. 197-203v.

²⁷ Išlikęs 1738 m. sudarytas pajamų žiniaraštis, kurį pasirašė Breslaujos pakamario pareigas ėjęs A. L. Rudamina Dusiackis, LVIA F. 1135 Ap. 2 B. 69; l. 60.

²⁸ *Браславский подкоморский суд*, http://archives.gov.by/Radzivily/Data/BY_NIAB_1836.xml [žiūrėta 2018 m. spalio 18 d.].

ПЕРЕВОД СПРАВКИ ФОНДА № 45 «БРАСЛАВСКИЙ ПОДКОМОРСКИЙ СУД»

I. ИНФОРМАЦИЯ О ФОНДООБРАЗОВАТЕЛЕ

Подкоморские суды в Великом княжестве Литовском (далее – ВКЛ) появились после судебной-административной реформы, проведенной в 1564-1566 гг. Решения Бельского сейма с 1564 г. и II Литовский Статут с 1566 г. создали основу нового административно-территориального деления ВКЛ. Были образованы поветы, в границах которых действовали отдельные подкоморские, земские и городские суды. Браславский повет вошел в состав Виленского воеводства, кроме него, в это воеводство вошли также Виленский, Ошмянский, Лидский и Вилкомирский поветы. Такое территориальное деление сохранилось до конца XVIII века.

Учреждение подкоморского суда предопределили важные социально-экономические и политические перемены в жизни ВКЛ: проведение в середине XVI в. волочной (аграрной) реформы, введение крепостного права, расширение политических прав дворянского сословия. Точное определение границ земельных владений стало важной темой как для частных, так и для государственных имений. От количества имеющихся волок земли дворяне уплачивали налоги в казну, выполняли другие государственные повинности. Точное знание границ владений было необходимо при составлении любого юридического акта, касающегося недвижимого имущества: при сделках купли-продажи, залога и дарственной земли, при передаче ее по наследству и в др. случаях. Из за того, что часто границы земельных владений дворян, мещан, костёлов, монастырей и казенных имений не были точно определены и обозначены, возникало много граничных споров, решать которые был предназначен подкоморский суд.

В 1565 г. на Виленском сейме дворяне обратились к великому князю ВКЛ с просьбой назначить в каждом повете по подкоморию, который решал бы граничные споры. Это желание было удовлетворено правителем. Статья о подкоморском суде (на латинском яз. *judicium succamerarium*; на польском яз. *sąd podkomorski*) была внесена в II Литовский Статут с 1566 г. (70 статья IV раздела). В начале подкомориев в поветах назначал сам король. Но в III Литовском Статуте с 1588 г. было подтверждено право дворянам на поветовом сеймике избирать на должность подкомория четырёх кандидатов, одного из которых король и назначал.

При вступлении на должность подкоморий должен был на земском суде публично присягнуть на верность королю и дать обязательство добросовестно исполнять свои

обязанности. Текст его присяги на старобелорусском языке был внесён в первую статью IX раздела III Литовского статута: «Я Н. присягаю Пану Богу Всемогущему, в Троицы Единому, иж на вряде том земском подкоморском, который з ласки и з рук его королевское милости беру, его королевской милости, господару своему милостивому, и обывателем того повету верен буду, справуючи тот вряд верне а справедливе так на суде моем подкоморском, яко теж при чиненью границ и при сыпанью копцов и поправенью меж, ничего болшей на том уряде не постерегаючы, одно справедливости светое, и не даючы се ни в чом уводити, ани с приязни, ани з вазни, ани даром, ани погрозок ни чиих не дбаючи и сторонам не радечы, ани боячы се никого, толко самого Пана Бога а справедливость Его светую перед очима маючи, так же справы мое подкоморские на всем верне справуючи, споры обу-дву сторон з сказаньем, через мене учыненым, пилне до книг своих судовых уписуючи и с книг выдаючы. Так ми Боже поможы».

Подкоморием избирали пожизненно или до следующего назначения. Для кандидатов на эту должность выдвигались следующие требования: им мог быть только местный дворянин, имевший хорошую репутацию, знавший право и умевший писать. Подкоморий в повете был вторым после маршалки по рангу должностным лицом местной власти. Его должность была почетной и по значению ценилась выше должностей хорунжего, земского судьи, его помощника и писаря. Во время проведения поветовых сеймиков подкоморий сидел в первом ряду, также одним из первых он подписывал разные документы. Местное дворянство часто посылало подкомория делегатом на сеймы.

Деятельность и функции подкоморского суда были точно регламентированы в IX разделе III Литовского Статута. Суд был постоянным. Он рассматривал и решал дела по земельным спорам, устанавливал и обозначал границы земельных владений. Подкоморий вел судебные книги, по просьбе наследников мог участвовать при разделе наследуемой земли. Подкоморский суд в отличии от других поветовых земского и гродского судов не был чисто сословным судебным учреждением. Он решал граничные споры не только между дворянами, но и занимался урегулированием земельных споров, касающихся казенных и церковных владений. Например делами о нарушении границ между дворянскими и королевскими (государственными) имениями ведал специальный комиссарский суд. Подкоморий в нем заседал на правах одного из комиссаров (судьи). Судей комиссарского суда назначал Главный литовский трибунал.

Согласно статьям Литовского Статута подкоморий мог назначить себе помощников – одного или двух коморников (на польском яз. *komornicy*). Коморниками могли быть только дворяне, которые также обязаны были дать присягу. Они помогали подкоморию в решении

дел об установлении границ земельных владений, иногда его замещали, а также могли решать менее важные граничные споры. Решение принятое подкоморием или коморником можно было обжаловать в Главном литовском трибунале. В случаях, когда между тяжущимися сторонами не было правонарушений подкоморский суд действовал как самостоятельный суд первой инстанции. В реальности, подкоморский суд, чаще всего выполнял поручения решать дела, полученные из земского, реже гродского судов.

Подкоморский суд рассматривал земельные дела на местах, то есть на спорной территории, поэтому постоянных помещений он не имел. Закон обязывал подкомория или коморника прибыть на место граничного спора и лично провести осмотр границ владений и межевых знаков. С собой они должны были иметь полученное из государственной канцелярии ВКЛ и подтвержденное её печатью детальное описание границ повета. Рассмотрение дела чаще всего проходило не в помещениях, а под открытым небом, просто в поле.

Судебный процесс в подкоморском суде проходил точно в предусмотренном законом порядке. В начале подкоморий получал заявление от частного лица (истца) или дело о земельном споре из земского или гродского судов. Он выписывал тяжущимся сторонам повестки, в которых указывал срок, к которому они должны были явиться на спорной территории. Вызовы в суд сторонам спора вручал возный. О судебном процессе они должны были быть оповещены за шесть недель до его начала. По истечении этого термина подкоморий или коморник с группой помощников прибывал на место земельного спора, где их ожидал истец и ответчик. В ходе рассмотрения дела подкоморий выяснял права обеих сторон спора на землю, собирал доказательства, опрашивал свидетелей, проверял представленные тяжущимися сторонами документы. Подкоморий принимал решение единолично в виде граничного листа, мотивируя при этом статьями Литовских Статутов, выяснив подлинность представленных ему привилегий и сделок недвижимого имущества, обосновывающих права сторон спора на землю, а также принимая во внимание показания присягнувших соседей. Рассмотрев дело подкоморский суд определял новые или подтверждал прежние границы владений, присматривал за обозначением межевых знаков (рытьём копцов), а лицу, проигравшему судебное дело, присуждал денежный штраф.

В работе подкоморского суда подкоморию или коморнику помогали землемеры, землекопы, которые обозначали и устанавливали межевые знаки, рыли копцы, помечали деревья, камни, а также писарь и возный. Эти должностные лица назначались или приглашались. Подкоморский суд не имел своей канцелярии, поэтому его решения писал наемный писарь. Актовые книги подкоморий подтверждал своей печатью и хранил у себя

дома. После его смерти судебные книги передавались поветовому земскому суду и хранились в его архиве.

За оскорбления, угрозы или насилие против должностных лиц подкоморского суда законом были предусмотрены строгие наказания: денежные штрафы, заключение в тюрьму, а в случае нанесения им увечий даже смертная казнь. Даже правитель не имел права без суда лишить подкомория его должности.

В XVI-XVII вв. в судебном делопроизводстве употреблялся древнерусский или старобелорусский язык, в литовской научной литературе ещё называемый славянским канцелярским языком ВКЛ. В 1697 г. в судах был узаконен польский язык.

В 1792 г. подкоморские суды были упразднены, а их функции переданы землянским судам. От 30 октября 1794 г. дела о граничных спорах решали земские суды. 6 февраля 1797 г. российский император Павел I своим указом восстановил деятельность подкоморских судов на территории бывшего ВКЛ, присоединенной к Российской империи. Подкоморские суды в Литве действовали до 1810 г. 6 октября 1810 г. указом российского императора Александра I функции подкоморских судов были переданы новоучрежденным уездным межевым судам. 11 января 1832 г. должность подкомория была окончательно упразднена.

Тема исследований деятельности Браславского подкоморского суда в исторической литературе почти нетронута. Тут можно упомянуть книгу Оттона Хедемана, изданную в 1930 г. В последнем разделе этой книги имеется список должностных лиц Браславского повета за XVI-XVIII вв., в нём упоминаются и должностные лица, исполнявшие обязанности подкомориев. Качественно новый уровень достигнут в 2004 г., когда был опубликован список должностных лиц Браславского повета за XVI-XVIII вв., составленный польскими историками А. Рахубой, Г. Люлевичем и П. П. Романюком. Во вводной части этого издания проанализирована административно-судебная структура Виленского воеводства и входящих в его состав поветов. Также в этой книге имеется список должностных лиц Браславского повета за XVI-XVIII вв., составленный на основе письменных источников. Реестр должностных лиц исполнявших обязанности подкомориев по сравнению с данными О. Хедемана был расширен, выявлены и исправлены ошибки, представлена новая информация.

В историографии не хватает конкретных данных об учреждении и деятельности Браславского подкоморского суда. Основываясь на приведенных выше списках, во второй половине XVII в. – в конце XVIII в. подкомориями Браславского повета было 20 должностных лиц. Первым подкоморием в 1566 г. был назначен Иван Тимофеевич Крошинский; последним – Богуслав Святополк Мирский, который обязанности подкомория начал исполнять в 1777 г. (умер после 1800 г.).

Хронологические рамки книг Браславского подкоморского суда, хранящихся в Литовском государственном историческом архиве, охватывают период с 1727 по 1755 г. В течение этого периода обязанности подкомория исполнял Антон Людвик Рудамина Дусяцкий. Подкоморием он был назначен немного раньше, то есть в 1724 г. В решении Браславского подкоморского суда с 19 октября 1742 г. упоминается подкоморий Константин Война – сын новогрудского каштеляна Александра Войны. В постановлении с 12 августа 1744 г. обсуждая унаследованные земельные владения семьи Стеткевичей упоминается Кшиштоф Стеткевич, который обязанности подкомория начал исполнять в 1624 г.

В книгах подкоморского суда А. Л. Рудамина Дусяцкий упоминает своих помощников – коморников, которые осматривали границы земельных владений, обозначали и устанавливали межевые знаки, составляли их список. В документах с 1742, 1744 и 1748 г. упоминается коморник Станислав Сербей. Например, в постановлении с 12 июня 1748 г. А. Л. Рудамина Дусяцкий указал С. Сербею вновь обозначить границы земельных владений, установить новые и исправить прежде установленные межевые знаки, в постановление добавить составленную их перечень. В документах с 1742, 1744 и 1745 г. упоминается другой коморник Самуэль Финкиноф. Он, видимо, позже заболел, потому что в документе с 11 октября 1746 г. А. Л. Рудамина Дусяцкий из-за болезни С. Финкинофа обозначить границы земельных владений отправил другого коморника Бартомея Дусейку. В документе с 26 сентября 1747 г. А. Л. Рудамина Дусяцкий также выразил желание, чтобы обе тяжущиеся стороны в течение двух недель после составления постановления для обозначения земельных владений нашли землемера, а для его наблюдения из-за отсутствия коморников, то есть смерти Юзефа Дехтевского и болезни С. Финкинофа, назначается Б. Дусейко. В документе с 28 января 1746 г. упоминается ещё один коморник Юзеф Рудзевич. Услугами последнего и вышеупомянутого Б. Дусейки А. Л. Рудамина Дусяцкий пользовался и в 1749 г. А в 1752 г. для обозначения земель, лугов и лесов был отправлен Якуб Сымонолевич.

II. СОЗДАНИЕ ФОНДА И ЕГО СТРУКТУРА

Сведения о фонде

2 апреля 1852 г. император России Николай I издал указ «об учреждении в Киеве, Витебске и Вильно центральных архивов древних актов». Согласно этому указу, в Виленском центральном архиве древних актов, в котором должны были быть собраны все акты учреждений ВКЛ, составленные до 1799 г. Директором этого архива был назначен

Никита Горбачевский. Для нужд учреждения из государственной казны выделено 2 300 рублей, а его деятельность контролировало министерство народного просвещения Российской империи.

Новоалександровский уездный суд, которому принадлежали книги Браславского земского и подкоморского судов, в июле-сентябре 1853 г. передал Виленскому центральному архиву древних актов 99 дел. Согласно передаточной описи с 2 сентября 1853 г. 6 из 12 переданных дел принадлежали Браславскому подкоморскому суду. В конце передаточной описи было указано, что книги Браславского подкоморского суда получены в переплётё, с пронумерованными листами, но непрошнурованные и без печатей.

Согласно передаточной описи с 30 сентября 1853 г. Виленский центральный архив древних актов получил 28 дел, 26 из них принадлежали Браславскому земскому суду и 2 – Браславскому подкоморскому суду. Все эти книги также получены с пронумерованными листами, но непрошнурованные и без печатей. Итого, Виленский центральный архив древних актов получил 8 дел, принадлежащих Браславскому подкоморскому суду.

В 1872 г. Н. Горбачевским была издана инвентарная опись-каталог дел, находящихся в Виленском центральном архиве древних актов. В него были внесены 18 243 дела. Браславский подкоморский суд, как и другие учреждения ВКЛ, в каталоге Н. Горбачевского проходил как отдельная группа дел, имевшая 6 единиц хранения (Гор. № 15471-15476). Н. Горбачевский их назвал актовыми книгами. Самым древним являлся документ с 1727 г., самым поздним – с 1755 г. Каждому делу в каталоге присвоен инвентарный номер, установлены хронологические рамки документов и указано количество листов. Каталог Н. Горбачевского, несмотря на свои недостатки, широко вошел в научный оборот.

В XX веке прошедшие мировые войны, оккупации, экономическая разруха болезненно отозвались на судьбе Виленского центрального архива древних актов. Он несколько раз был вывезен за границу. Немало дел потерялось или оказалось в архивах соседних государств. После второй мировой войны дела Виленского центрального архива древних актов перешли в ведение Центрального государственного архива Лит.ССР. В 1946 г. Архивное управление Лит.ССР получило указание Главного Архивного управления при МВД СССР о взятии всех архивных фондов на учёт и присвоении им номеров. Выполняя это указание в 1949-1951 гг. фонду «Браславский подкоморский суд» был присвоен № 45.

1 января 1957 г. в Вильнюсе был учрежден Центральный государственный исторический архив Лит.ССР, в который из Центрального государственного архива были переданы Древние акты, в том числе должен был быть и фонд Браславского подкоморского суда. Однако в списке фондов с 30 января 1959 г. указано, что в фонде № 45 «Браславский

подкоморский суд» в наличии дел не существует. Потому фонд № 45 «Браславский подкоморский суд» был снят с учёта архива (акт с 4 мая 1960 г.).

Проводя проверку этого фонда в 1976 и 1979 гг. установлено, что в группе дел печатного каталога Н. Горбачевского № 15471-15476 (6 единиц хранения) имеются в наличии 2 дела (Гор. № 15471, 15474). Потому фонд № 45 «Браславский подкоморский суд» 4 апреля 1981 г. был восстановлен и включен в учёт архива, в нём имелись в наличии 2 дела (Гор. № 15471, 15474).

Можно предположить, что отсутствующие дела могли оказаться в Центральном государственном историческом архиве Белорусской ССР в Минске.

В 2018 г. фонд № 45 «Браславский подкоморский суд» был пополнен одной единицей учёта – делом Гор. № 15431, перенесенным из фонда № 46 «Браславский земский суд».

После усовершенствования в фонде № 45 имеется одна опись.

Итого в фонде № 45 имеются 3 единицы хранения, их хронологические рамки – 1727-1755 гг.

Первая опись фонда № 45 «Браславский подкоморский суд»

Незавершенность и недостатки каталога Н. Горбачевского с точки зрения фондирования и систематизации, явились стимулом для исследований Древних актов. При составлении в 2018 г. описи № 1 фонда № 45 «Браславский подкоморский суд» были проведены следующие работы:

1. проверка наличия и физического состояния дел, ведение точного фактического учёта Древних актов;
2. розыск отсутствующих дел;
3. фондирование;
4. уточнение хронологических рамок документов;
5. составление заголовков дел на литовском и русском языках;
6. перешифровка дел.

В новосозданной описи № 1 фонда 45 «Браславский подкоморский суд» каждое из 3 дел, вписанных в каталог Н. Горбачевского, получило новый инвентарный номер, но рядом указаны и старые шифры каталога Н. Горбачевского.

В результате проверки установлено, что по печатному каталогу Н. Горбачевского (Гор. № 15471-15476) в фонде № 45 «Браславский подкоморский суд» не хватает 4 дел. С помощью научной литературы и информации в интернете был проведен розыск отсутствующих дел Браславского подкоморского суда.

Известно, что 4 книги Браславского подкоморского суда хранятся в Национальном историческом архиве Беларуси в Минске, где из них составлен отдельный фонд подкоморского суда № 1836. Сколько из 4 в настоящее время хранящихся в Минском архиве дел ранее принадлежали каталогу Н. Горбачевского установить довольно сложно, потому, что в описи этого фонда все дела указаны без номеров каталога Н. Горбачевского. Сопоставив дела этой описи с делами принадлежавшими каталогу Н. Горбачевского было установлено, что по трём признакам – соответствию заголовку дела, хронологическим рамкам и количеству листов – в фонде № 1836 «Браславский подкоморский суд» хранится одно дело из каталога – это реестр судебных дел Гор. № 15476. Итого было идентифицировано 1 дело, установить принадлежность оставшихся дел фонда к каталогу Н. Горбачевского не удалось.

При составлении описи № 1 фонда № 45 «Браславский подкоморский суд» решено к этой описи присоединить дело Гор. № 15431. Это дело – декретовая и поточная книга Браславского подкоморского суда – как нефондовое в 2014 г. было вычеркнуто из фонда № 46 «Браславский земский суд».

В конце этого дела Гор. № 15431 имеется реестр (объем 7 листов) рассмотренных дел Браславского подкоморского суда за 1727-1755 гг. Хотя согласно каталогу Н. Горбачевского в фонде Браславского подкоморского суда не хватает 3 дел и не установлено их местонахождение, но из этого реестра видно, какие дела рассматривались в Браславском подкоморском суде в 1729-1740 гг. Кстати, аналогичный реестр дел хранится в Минском архиве в фонде Браславского подкоморского суда № 1836 – это реестр документов за 1727-1755 гг. Вероятно, что он более подробный, чем в деле № 15431 содержащий реестр, поскольку его объем составляет 18 листов.

Все дела описи № 1 фонда № 45 «Браславский подкоморский суд» по виду документов условно можно разделить: на поточные и декретовые акты; акты об установлении границ имений. Хронологические рамки документов – 1727-1755 гг.

В поточные книги вписывались жалобы, заявления, вызовы в суд, свидетельства возных о вручении вызовов в суд и др. В декретовой книге излагались суть и процесс рассматриваемых дел о граничных спорах, выносились по ним судебные решения, а также заносились детальные описания границ земельных владений.

Самой древней книгой описи № 1 является книга судебных решений Браславского подкоморского суда № 1. В ней имеются 4 записи, которые охватывают период с 16 сентября 1727 г. по 20 ноября 1728 г.

Большинство документов Браславского подкоморского суда написаны на польском языке. Хотя встречаются акты написанные и на латинском языке.

В новоусовершенствованной описи № 1 составлены новые заголовки дел на литовском и русском языках, точнее указаны хронологические рамки документов и количество листов.

Всего в описи № 1 фонда № 45 «Браславский подкоморский суд» имеются 3 единицы хранения, их хронологические рамки – 1727-1755 гг.

Главный палеограф
Отдела распространения информации

Виолета Пансевич

SUTRUMPINIMAI

a. – amžius
Gor. – Gorbačevskis
kat. – katalogas
l. – lapas
m. – metai
Nr. – numeris
p. – puslapis
pr. – pradžia
pab. – pabaiga
v. – antra lapo pusė
t.– tomas

FONDAS NR. 45
BRESLAUJOS PAKAMARIO TEISMAS
PAKAMARIO TEISMO EINAMŪJŲ REIKALŲ AKTŲ IR DEKRETŲ APYRAŠAS NR. 1

Eilės Nr.	Nr. pagal N. Gorbačevskio katalogą	Bylos antraštė	Dokumentų skiriamosios ypatybės	Kalba	Chronologinės ribos (data)	Apimtis		Pastabos
						Kiekis	Matavimo vienetas	
Поряд. номер	Номер по каталогу Н. Горбачевского	Заголовок дела	Особенности документов	Язык	Хронологические рамки (дата)	Кол-во	Единица измерения	Примечания
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	15471	Breslaujos pakamario teismo sprendimų knyga Книга судебных решений Браславского подкоморского суда	ranka rašyti dok. рукописные док.	lenkų k. польский яз.	1727-09-16 1728-11-20	88	p. (с.)	
2	15474	Breslaujos pakamario ir komisaro teismų dekretų, einamųjų reikalų ir dvarų žemės ribų nustatymo aktų knyga Книга декретов, поточных дел и актов об установлении границ имений Браславского подкоморского и комиссарского судов	ranka rašyti dok. рукописные док.	lenkų, lotynų k. польский, латинский яз.	1740-11-19 1749-12-19	627	l. (л.)	Dokumentų datos knygoje. Даты документов в книге. 1740-11-19 1742-11-12; 1744-06-11 1749-12-19

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	15431	Breslaujos pakamario teismo dekretų, einamųjų reikalų ir dvarų žemės ribų nustatymo aktų knyga Книга декретов, поточных дел и актов об установлении границ имений Браславского подкоморского суда	ranka rašyti dok руко-писные док.	lenkų k. польский яз.	1752-11-22 1755-11-22	204	l. (л.)	Dokumentų datos knygoje. Даты документов в книге. 1752-11-22 1752-12-01; 1754-04-25 1755-11-22 Knygos pabaigoje yra Breslaujos pakamario teismo 1727–1755 m. nagrinėtų bylų rejstras (l. 197-203v). В конце книги имеется реестр рассмотренных дел Браславского подкоморского суда за 1727-1755 гг. (л. 197-203v).

Įrašyti 3 (trys) apskaitos vienetai nuo Nr. 1 iki Nr. 3.
Iš viso apyraše 3 (trys) apskaitos vienetai.

Lietuvos valstybės istorijos archyvo
Informacijos ir sklaidos skyriaus
vyriausioji paleografė

Violeta Pansevič

Апыраšo duomenis tvirtinu:

Lietuvos valstybės istorijos archyvo
direktorė
2018-12-18

Virginija Čijunskienė